

เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม หลักเหตุผลนำความคิด

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

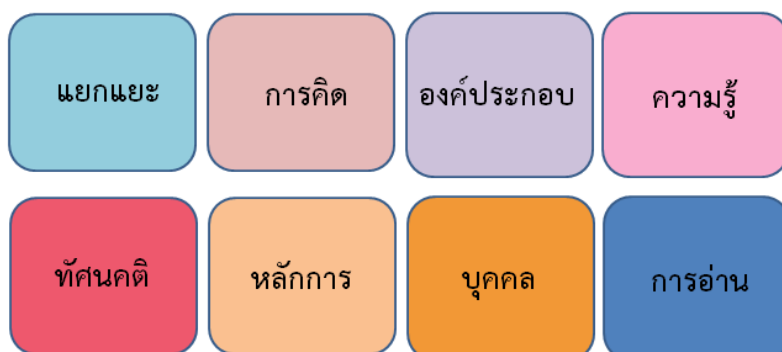
นางวันวิสาข์ อังศุเกียรติถาวร

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์

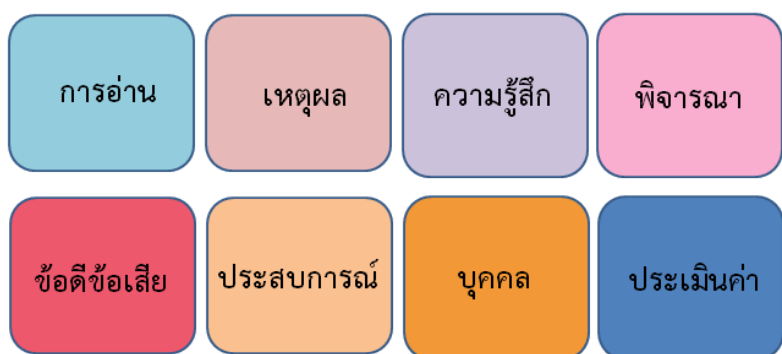
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓

การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม หลักเหตุผลนำมความคิด

ความหมายของการวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณกรรม

การวิเคราะห์วรรณกรรม หมายถึง

การวิจารณ์วรรณกรรม หมายถึง

หลักในการวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณกรรม

๑. อ่านเรื่องราวให้เข้าใจชัดเจน
๒. กำหนดขอบเขตวรรณกรรมที่จะวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่าต้องการวิเคราะห์ประเด็นใดบ้าง
๓. กำหนดจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์ให้ชัดเจน เช่น เพื่อการศึกษา เพื่อเขียนตำรา หรือเพื่อฝึกทักษะ

การวิเคราะห์

๔. พิจารณาหลักความรู้หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องว่าจะใช้หลักใดในการวิเคราะห์ เช่น วิเคราะห์ด้านประวัติศาสตร์ ปรัชญาพุทธศาสนา หรือคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม

ประโยชน์ของวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณกรรม

๑. มีความเข้าใจซาบซึ้งและเห็นประโยชน์ของวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ มากขึ้น
๒. เกิดความรู้ ความคิดในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับวรรณกรรมกว้างขวาง
๓. เกิดความคิด รู้จักใช้วิจารณ์งานของตนให้เกิดประโยชน์ และช่วยให้เป็นผู้รอบคอบและมีเหตุผล
๔. ช่วยให้ศึกษาวรรณกรรมได้สะดวกมากขึ้น
๕. เกิดความรู้กว้างขวาง เป็นแนวทางให้รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และใกล้ชิดกับวรรณกรรมมากยิ่งขึ้น
๖. ช่วยกระตุ้นให้ผู้สร้างงานมีความประณีต รู้จักพิจารณาตนเอง มีความระมัดระวังในการสร้างสรรค์งานโดย

คำนึงถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณ

๗. ช่วยให้นักเขียนได้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยในงานเขียนของตัวเองและผู้อื่น เพื่อว่าจะได้เป็นทักษะพื้นฐานสำหรับการพัฒนาในการทำงานเขียนในอนาคตต่อไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประโยชน์ของการวิเคราะห์วิจารณ์ที่สำคัญที่สุดสำหรับตัวนักเรียนเอง คือ ข้อที่ เพราะ

แนวทางการพิจารณารูปแบบวรรณกรรม

ร้อยแก้ว คือ คำประพันธ์ที่ไม่จำกัดจำนวนคำหรือสัมผัส การพิจารณาวรรณกรรมประเภทร้อยแก้วควรพิจารณาเนื้อเรื่อง ถ้อยคำ สำนวนภาษา แนวคิด และแก่นเรื่อง

ร้อยกรอง คือ งานเขียนที่มีการเลือกสรรถ้อยคำมาเรียงร้อยตามระเบียบของฉันทลักษณ์จนเกิดความไพเราะ คล้องจอง เสนอแนวคิดหรือจินตนาการของผู้เขียน การพิจารณารูปแบบคำประพันธ์จะช่วยให้ผู้อ่านได้รรถรสทั้งความไพเราะของคำประพันธ์และเนื้อหาของเรื่องที่ต้องการสื่ออารมณ์

แนวทางการพิจารณาด้านเนื้อหา

๑. บันเทิงคดี เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อความบันเทิง ให้ผู้อ่านรู้สึกเพลิดเพลินสนุกสนาน มีความรู้สึกลงไปในทางเดียวกับผู้แต่ง โดยมีจุดมุ่งหมายให้กระตือรือร้น

งานเขียนที่เป็นบันเทิงคดี ได้แก่

๒. สารคดี เป็นข้อเขียนที่เน้นข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งเฉพาะ โดยไม่เน้นความเพลิดเพลิน มุ่งให้สาระความรู้ที่เป็นประโยชน์และเกิดสติปัญญา

งานเขียนที่เป็นสารคดี ได้แก่

แนวทางการพิจารณาด้านกลวิธีการแต่ง

ในการพิจารณาด้านกลวิธีการแต่ง ควรพิจารณาดังนี้

๑. แก่นเรื่อง คือ แนวคิด การสื่อความหมายของเรื่อง เจตนาที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอแก่ผู้อ่านโดยแฝงอยู่ในเนื้อหา แก่นเรื่องจึงเป็นจุดเริ่มต้นในการแต่งเรื่องของวรรณกรรม

ข้อควรพิจารณา

- ๑) แก่นของเรื่องน่าสนใจ ชัดเจน สร้างสรรค์ หรือมีประโยชน์หรือไม่ อย่างไร
- ๒) ความเป็นไปของแก่นเรื่อง
- ๓) คุณค่าของแก่นเรื่อง

๒. โครงเรื่อง เป็นกรอบและแนวทางในการสร้างเรื่อง อาจเกิดจากความขัดแย้งระหว่างตัวละครหรือการพบเจออุปสรรค ส่วนมากแล้วโครงเรื่องของวรรณกรรมมักประกอบไปด้วย

- การนำเรื่อง : การแนะนำตัวละคร ความเป็นมา/ที่มาของเรื่อง
- ปมปัญหา : เหตุการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญ / ตัดสินใจ
- วิกฤต : เหตุการณ์ที่บีบคั้นจนถึงขีดสุด
- จบเรื่อง : การคลี่คลายปมปัญหา จุดจบของเรื่อง

ข้อควรพิจารณา

๑) เรื่องนี้ประกอบไปด้วยโครงเรื่องใหญ่ และโครงเรื่องย่อยอะไรบ้าง โครงเรื่องย่อยสัมพันธ์กับโครงเรื่องใหญ่หรือไม่

- ๒) การเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง มีกลวิธีที่น่าสนใจอย่างไร
- ๓) การคลี่คลายปัญหาใช้กลวิธีใด สมเหตุสมผลหรือเหมาะสมกับเรื่องหรือไม่

๓. เนื้อเรื่อง ผู้อ่านต้องเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้น จุดมุ่งหมาย รวมถึงอารมณ์ของเนื้อหาในแต่ละตอน เข้าใจภาษาและถ้อยคำที่ใช้เพื่อเข้าถึงเนื้อเรื่องได้อย่างถ่องแท้

ข้อควรพิจารณา

- ๑) ผู้เขียนนำเสนอเรื่อง / มุมมองอย่างไร มีคุณค่าหรือไม่
- ๒) การลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องใช้กลวิธีใด เล่าเรื่องตามเวลา ย้อนกลับ หรือเล่าสลับเหตุการณ์
- ๓) ความสมจริงของเนื้อเรื่องมีมากน้อยเพียงใด

๔. ตัวละคร เป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง ลักษณะนิสัย การพูด และการกระทำของตัวละครแทนบุคคลสมมติที่เป็นปुरुชน มีทั้งทุกข์ สุข โลก โกรธ หลง ขอดีและข้อเสีย และมักชี้ให้เห็นผลจากการกระทำของตัวละคร

ข้อควรพิจารณา

- ๑) ตัวละครมีลักษณะอย่างไร มีความสมจริง ความสอดคล้องกับเรื่องมากเพียงใด
- ๒) ตัวละครมีพฤติกรรมอย่างไร มีเหตุการณ์หรือจุดผกผันอะไรที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป

๕. ฉาก หมายถึง เวลา สถานที่ และบรรยากาศในวรรณกรรม ทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นและเข้าใจเนื้อหาของวรรณกรรมได้มากขึ้นด้วย

ข้อควรพิจารณา

- ๑) ฉากสอดคล้องกับเหตุการณ์ในเรื่องอย่างไร
- ๒) ฉากมีผลต่ออารมณ์ผู้อ่านหรือไม่ เพียงใด ผู้เขียนใช้กลวิธีถ่ายทอดอย่างไร
- ๓) ฉากมีความเหมาะสม ตรงกับความเป็นจริงตามสภาพสถานที่ หรือลักษณะทางภูมิศาสตร์หรือไม่

๖. บทสนทนา เป็นคำพูดหรือการแสดงความรู้สึกริक्तของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเข้าใจตัวละครได้มากขึ้น เกิดความประทับใจและรับรู้ความรู้สึกของตัวละครได้อย่างชัดเจน

ข้อควรพิจารณา

- ๑) บทสนทนาช่วยให้เข้าใจบุคลิกตัวละคร เหตุการณ์ในเรื่อง และการเดินเรื่องเพียงใด
- ๒) ภาษาที่ใช้ในบทสนทนาสอดคล้องเหมาะสมกับตัวละครและเหตุการณ์ในเรื่องหรือไม่

๗. คุณค่าที่ได้รับ

- ๑) คุณค่าด้านเนื้อหา วรรณกรรมที่ดีต้องมีเนื้อหาดีมาก่อนเป็นลำดับแรก เช่น เนื้อหาชวนสนุกสนาน โลดโผน ตื่นเต้น น่าติดตาม มีเนื้อหาที่แต่งได้อย่างมีชีวิตชีวา
- ๒) คุณค่าด้านวรรณศิลป์ การพิจารณาด้านวรรณศิลป์มักพิจารณาจากการใช้ถ้อยคำที่ก่อให้เกิดอารมณ์ สะเทือนใจ โดยใช้ภาพพจน์ต่าง ๆ เช่น อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคคลวัต หรือเล่นคำ เล่นเสียงสัมผัสสระ เล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ หรือใช้การซ้ำคำ
- ๓) คุณค่าทางสังคม การพิจารณาคคุณค่าทางสังคมเป็นการพิจารณาถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมในยุคนั้นสมัยนั้นว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร มีประเพณีและวัฒนธรรมอย่างไร โดยแทรกอยู่ทั้งด้านความคิดความเชื่อและวัตถุต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่อง เช่น อาวุธ การสร้างบ้านเรือน การประดับเรือน เป็นต้น

บันทึกเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ ๑ เรื่อง “พิจารณางานเขียน ชี้นำสู่การเรียนรู้วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ”

คำชี้แจง ให้นักเรียนสังเกตวิธีการเขียนวิเคราะห์วิจารณ์จากเรื่องที่กำหนดให้ แล้วตรวจสอบว่าตรงกับหลักการเขียนข้อใดบ้าง

ตัวอย่างบทวิเคราะห์เรื่องสั้น “นกเขาเถื่อน”

เรื่องสั้น “นกเขาเถื่อน” เป็นผลงานของ วรภ วรรณ ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสารช่อกระเจา เมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๖ “นกเขาเถื่อน” เป็นเรื่องของเด็กชายสิบธงนักเรียนชั้น ป.๖ ถูกครูในโรงเรียนกล่าวหาว่าขโมยนกเขาที่ครูคนหนึ่งเลี้ยงไว้ แม้เขาจะปฏิเสธอย่างไรก็ตาม ครูก็ไม่เชื่อ เด็กชายถูกข่มขู่จากครูและกำนันให้ยอมรับและสัญญาจะไม่เอาโทษ เขาถูกครูกดดันอย่างหนักจนในที่สุดเขาก็จำต้องยอมรับถึงแม้ว่าเขาจะไม่ได้เป็นคนขโมยก็ตาม

ผลของการยอมรับผิดทำให้เขาถูกครูลงโทษด้วยการเขียนบทที่ แต่ครูเขียนได้สามทีก็ต้องหยุดเพราะเด็กชายทนเจ็บไม่ไหว และจะรอรับโทษที่เหลือในวันรุ่งขึ้น แต่วันต่อมาครูในโรงเรียนก็รู้ความจริงว่าเด็กชายสิบธงไม่ได้เป็นคนขโมยนกเขา แต่กลับเป็นเด็กชั้น ป.๔ เป็นคนยิงนกเขาที่ครูเลี้ยงไว้ สร้างความกดดันให้ครูที่ลงโทษเด็กชายไปแล้วแต่ไม่กล้ากลับมาเผชิญหน้ากับเด็กชาย พอ ๆ กับเด็กชายรู้สึกกดดันที่ครูเย็บไปไม่กล้าออกมาพูดกับเขาถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นรวมทั้งเรื่องการลงโทษอีกเลย

เรื่องสั้นเรื่องนี้เปิดเรื่องด้วยการสร้างความสนใจใคร่รู้ให้เกิดขึ้นกับผู้อ่านด้วยการบรรยายถึงเสียงนกเขาเถื่อนขัน แต่แทนที่เสียงอันไพเราะของนกเขาจะสร้างความรู้สึกที่น่าพึงพอใจแต่กลับก่อให้เกิดความรู้สึกคล้ายเสียงเยาะหยันกับชะตากรรมที่ตัวละครกำลังจะได้รับ เรื่อง “นกเขาเถื่อน” มีการดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิทิน ผู้เขียนให้ตัวละครเอกคือ สิบธงเป็นผู้เล่าเรื่องโดยใช้สรรพนาม “ผม” ปมปัญหาของเรื่องเกิดขึ้นเมื่อครูนทีกกล่าวโทษเด็กชายสิบธงว่าเป็นผู้ขโมยนกเขาที่ครูเลี้ยงไว้ โดยมีพยานคือเด็กนักเรียนชั้น ป.๑ เห็นเด็กชายสิบธงเข้าไปในเรือนเพาะชำของโรงเรียนที่ครูนทีกขวานกรงนกเขาไว้ แต่เขาก็ปฏิเสธว่าไม่ได้ทำ

ความกดดันเริ่มเกิดกับเด็กชายมากขึ้นเมื่อครูนทีกบอกกับเขาว่าถ้าไม่ยอมรับผิดจะทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองและกำนันถึงความผิดที่เขาได้ทำลงไป และเมื่อครูนทีกไปรับกำนันมาที่โรงเรียนเพื่อช่วยสอบสวน เด็กชายก็ถูกกดดันเพิ่มมากขึ้นอีกเมื่อกำนันพูดถึงข้อหาเดิม ๆ ที่เขาเคยก่อไว้โดยไม่ตั้งใจ และหลายเรื่องก็เป็นอุบัติเหตุที่เขาเคยชี้แจงไปแล้ว แต่ดูเหมือนความผิดเหล่านั้นจะติดตัวเขาไปตลอด ในที่สุดด้วยความเหนื่อยยากกับปวดท้องเพราะหิวจนไส้แทบขาด เนื่องจากเขาถูกกักตัวเป็นเวลาหลายชั่วโมง อีกทั้งครูบอกจะไม่ลงโทษถ้าเขายอมรับผิด เด็กชายจึงตัดสินใจยอมรับว่าเขาเป็นคนขโมย ครูไม่ลงโทษเขาทางกฎหมายแต่ลงโทษด้วยการเขียนบทที่ ทำให้เขาเกิดความรู้สึกเจ็บและอายในความผิดที่เขาไม่ได้ก่อ และรอรับการลงโทษที่เหลือในวันรุ่งขึ้น

จุดวิกฤตของเรื่องคือในวันรุ่งขึ้น ที่ครูนทีกรู้ว่าคนที่ขโมยนกเขาของครูไม่ใช่เด็กชายสิบธง แต่เป็นดำริเด็กนักเรียนชั้น ป.๔ อีกคนหนึ่ง วันนี้ไม่มีมาโรงเรียน และครูประจำชั้นได้สอบถามถึงสาเหตุ เพื่อนของดำริจึงเล่าให้ครูฟังว่าดำริจับนกเขาได้ และวันนี้กำลังจะลงมือขานกตัวนั้น เมื่อครูนทีกไปดูจึงรู้ว่าเป็นนกเขาตัวที่ครูเลี้ยงไว้ตัวเอง เรื่องจึงคลี่คลายเมื่อทุกคนรู้ว่าสิบธงไม่ได้ทำผิด แต่ตอนจบเรื่องผู้อ่านจะรู้สึกว่าคุณครูที่อาจจะรู้สึกผิดในสิ่งที่ตนเองได้ทำลงไป จึงไม่กล้ามาสู่หน้าสิบธง เด็กนักเรียนตัวเล็ก ๆ ที่ครูกล่าวโทษและปรักปรำว่าเขาเป็นคนผิดตั้งแต่นั้น

แนวคิดของเรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้เขียนต้องการสื่อให้เห็นว่า การกล่าวโทษใครคนใดคนหนึ่งต้องทำด้วยความรอบคอบ มีสติ มีเหตุผล และมีหลักฐานที่แน่นหนา เพราะถ้าผู้ที่ถูกกล่าวโทษไม่ได้ทำผิดจริง สิ่งนั้นจะเปรียบเสมือนตราบาปที่ติดตัวพวกเขาไปตลอดชีวิตและในทางกลับกันอาจจะสร้างความรู้สึกผิดและละอายให้กับผู้กล่าวโทษด้วย แนวคิดของเรื่องนี้สื่อผ่านการเปรียบเทียบระหว่างนกเขากับเด็กชายสิบธงด้วยความตั้งใจของผู้เขียนมาโดยตลอด เช่น ตอนที่ครูนทีกพากำนันมาช่วยสอบสวน

“...ผมรู้ตัวว่ายิ่งเวลาผ่านไป ทุกส่วนของผมยิ่งฝ่อเล็กลง ๆ ท่าทางของผมคงเหมือนกับนกเขาที่เป็นโรคอย่างหนัก ได้แต่ยืนเกาะคอนเชื่องซึม คอตกห้อย ดวงตาปริ่บปิด ขนยุ่งเป็นกระเซิงและไม่มีเรี่ยวแรงจะแผ้วเสียงคูให้ได้อิน...”

หรือตอนที่กำนันพูดถึงข้อหาที่เขาเคยกระทำมาก่อน ความรู้สึกของเขาผู้เขียนได้เปรียบเทียบกับดังนี้

“...ผมรู้สึกเหมือนเป็นนกเขาที่ถูกด้อนเข้ามูมอับในกรงเล็ก ๆ แล้วมีมือใหญ่มืมหามาเอื้อมเข้ามาบีบคั้น บีบจนไส้ของผมเจ็บปวดแทบขาดจากกัน บีบจนรวดราวไปทั้งตัว...”

เมื่อเขาถูกครูลงโทษด้วยการเขียน ผู้เขียนบรรยายว่า

“...ผมสะดุ้ง แอ่นร่างด้วยความเจ็บแสบ นกเขาของผมปีกหักทันที”

และในตอนสุดท้ายเมื่อครูนั้นรู้ความจริงว่าสืบธงไม่ได้ทำผิด แต่เมื่อลงโทษไปแล้วคงรู้สึกอาย ไม่กล้าออกมาคลีคลายเรื่องทั้งหมด ผู้เขียนบรรยายว่า

“...ขณะนี้ในหัวใจของผมหนักอึ้ง อึดอัด กระวนกระวาย ผมไม่รู้ว่าจะเวลานกเขาถูกขังอยู่ในกรงมันจะรู้สึกอย่างไรแต่ตอนนี้ผมรู้สึกเหมือนกับมีขี้ลูกกรงสานถึ ๆ มากักอยู่โดยรอบตัวผม ผมไม่สามารถเล็ดรอดออกไปได้...”

การสื่อแนวคิดด้วยการเปรียบเทียบกับสืบธงกับนกเขาในหลาย ๆ ตอนผู้เขียนอาจต้องการเปรียบเทียบให้เห็นว่าสืบธงไม่ได้ทำผิดแต่ถูกปรับปรำจวนต้องยอมรับ เพราะอยู่ในสถานภาพที่เป็นเบี้ยล่าง เหมือนกับนกเขาที่ครูเลี้ยงไว้ ไม่มีปากไม่มีเสียงแต่ก็ต้องถูกฆ่าตายด้วยความคึกคะนองของเด็ก

ทางด้านตัวละคร ตัวละครเอกในเรื่องนี้คือ “สืบธง” ผู้เขียนไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับภูมิหลังของสืบธงมากนัก ผู้อ่านจะทราบเพียงว่าเขาเป็นเด็กนักเรียนชั้น ป.๖ สืบธงเป็นตัวละครที่สมจริง ด้วยความเป็นเด็กเขาเคยทำผิดมาก่อน แต่เมื่อทำผิดทุกครั้งเขาก็ยอมรับ แต่การที่ครูกล่าวหาเขาขโมยนกเขาที่ครูเลี้ยงไว้ เมื่อเขาไม่ได้ทำ เขาจึงไม่ยอมรับ แต่ด้วยความที่เป็นเด็กที่ไม่มีความอดทนต่อแรงกดดันทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้เขาต้องตัดสินใจรับผิดทั้ง ๆ ที่เขาไม่ได้เป็นคนก่อขึ้น คิดเพียงตื่น ๆ ว่า ถ้ารับผิดเรื่องจะได้จบ เพราะครูสัญญาว่าจะไม่ลงโทษ แต่กลับไม่เป็นเช่นนั้น เขาถูกลงโทษเจ็บทั้งกายเจ็บทั้งใจ แต่เขาไม่มีความโกรธซึ่งครู ไม่คิดจะแก้แค้นแม้เขาจะมีโอกาส เช่น ในตอนที่เขาพาครูไปเพื่อชี้ที่ซ่อนกรงนก เพราะถูกครูบังคับให้ไป ถึงแม้ว่าเขาจะไม่ได้เอากรงมาซ่อนก็ตาม เขาคิดว่า

“...ถ้าผมคิดจะแก้แค้นในขณะนี้ดูง่ายนักหนา เพียงแต่ผมพาครูมุดขุมหนามหรือไม่ก็หลอกให้ครูเข้าไปหากกรงนกในดงมดแดงเท่านั้น ครูนั้นก็เจ็บปวดอีกนาน แต่ไม่หรวก ผมทำบาปอย่างนั้นไม่ได้ ครูที่เป็นครูของผม มีพระคุณต่อผม ผมจะเนรคุณครูไม่ได้...”

หรือตอนที่สืบธงรู้ว่านกเขาที่ครูเลี้ยงไว้ถูกเด็กนักเรียนคนอื่นฆ่าตาย เขากลับนึกสงสารครูนี้

“...ผมสงสารครูนี้เหลือเกิน ครูอุตส่าห์เลี้ยงมันมาอย่างทะนุถนอม อุทิศสาคูแลมอย่างดี ดำริทำให้ครูต้องสูญเสียเงินเป็นหมื่น ๆ ทีเดียว...”

และถึงแม้สืบธงจะเป็นเด็ก แต่เขาก็มีความเป็นลูกผู้ชาย พยายามจะเข้มแข็งไม่ร้องไห้ต่อหน้าครูและคนอื่น ๆ

“...น้ำอุ่น ๆ ไหลผ่านแก้มหยดลงบนเสื้อนักเรียน มันเป็นน้ำเหงื่อหรือว่าน้ำตากันแน่ ไม่หรวก ลูกผู้ชายต้องไม่ร้องไห้ ผมรับโทษมาจนชินแล้ว อีกสักครั้งก็ไม่เป็นไรหรวก อย่าร้องไห้ซิ.....คงเป็นน้ำเหงื่อมากกว่า ห้องนี้ร้อนเหลือเกิน...”

แต่ด้วยความที่เป็นเด็ก ในที่สุดเขาก็ไม่สามารถกลั้นน้ำตาแห่งความเจ็บปวดได้

“...ถ้าเป็นที่บ้านผมคงทุ้มตัวลงกลิ้งเกลือกและตะเบ็งเสียงโฮ ๆ ออกมาแล้ว แต่นี่เป็นโรงเรียน ผมไม่อาจทำอย่างนั้นได้ ผมกอดพันกลั้นเสียงร้องไม่ให้หลุดออกมา หากดูจะได้ผลน้อยชะเหลือเกิน จนในที่สุดผมก็จะทิ้งความอาย สะอื้นฮัก ๆ ต่อหน้าครูทุกคน...”

การบรรยายฉาก ฉากในเรื่องสั้นเรื่องนี้เกิดขึ้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในชนบท ถึงแม้ฉากจะน้อย แต่บางตอนผู้เขียนบรรยายอย่างละเอียดให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ เช่น ฉากในห้องพยาบาลใกล้ห้องพักครูที่สืบธงถูกกักบริเวณไว้ ผู้เขียนบรรยายดังนี้

“...ห้องนี้เป็นห้องพยาบาลเล็ก ๆ ซึ่งถูกกั้นแบ่งมาจากห้องพักครู ด้านหน้ามีฝ้าม่านสีมอ ๆ แบ่งส่วนกับหมู่โต๊ะครู ตั้งฉากกับตู้เอกสารสามใบซึ่งกั้นเป็นฝาข้างโต๊ะอาจารย์ใหญ่ สองด้านที่เหลือเป็นฝาผนังของอาคารเรียน มีหน้าต่างด้านละสองบาน ภายในห้องวางเตียงพยาบาลขนานกันสองเตียง ฝ้าปูเตียงกระดำกระด่างคราบสกปรก...”

ทางด้านบทสนทนา บทสนทนาในเรื่องสั้นเรื่องนี้ส่วนมากเป็นบทสนทนาเพื่อช่วยในการดำเนินเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นตอนที่ครุ่นที สอบสวนสืบธงและคาดคั้นให้เขายอมรับผิด ตอนที่สืบธงยอมรับผิด หรือตอนครูลงโทษสืบธง จะมีบทสนทนาสลับไปกับการบรรยายทำให้ เรื่องดำเนินต่อไปโดยไม่น่าเบื่อ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าคำพูดของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นครุ่นที หรือก้านบางตอน เป็นคำพูดที่เพิ่ม “มูลค่า” ให้กับบทเขาที่หายไปมากกว่าความเป็นจริง อาจเพื่อต้องการให้สืบธงมองเห็นความผิด (ที่คนทั้งสองคิดว่าเขาทำ) ให้ดูร้ายแรงและมีโทษหนัก มากยิ่งขึ้น เช่น

“นกเขาตัวนั้นเป็นทรัพย์สินของครู เมื่อเธอเอาไปก็เท่ากับว่าเธอขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น ผิดทั้งทางศีลธรรมและกฎหมาย เธอ รั้มยว่านกเขาตัวนั้นถ้าครูเอาไปขายต้องได้ราคาอย่างน้อยสามสี่พันบาท นี่ถ้าเป็นของคนอื่นเธอต้องถูกจับส่งตำรวจอย่างแน่นอน”

หรือจากคำพูดของก้าน

ก้านเดินเข้ามาจับไหล่ผม “เธอรู้ไหมว่านกเขาดี ๆ ยังงั้นถ้าส่งเข้าประกวดต้องชนะเลิศ แน่ ๆ ได้เงินรางวัลเป็นหมื่นเชียวนะ เธอทำให้ครุ่นทีสูญเงินเป็นหมื่นเชียวนะ”

แต่ในที่สุด “มูลค่า” ที่แท้จริงของนกตัวนี้ก็เปิดเผยจากคำพูดของครุ่นทีเอง

“สงสัยคนตัดยางมาเจอเลยเอาไป บ้าชิบ ราคาตั้งเกือบพัน”

ทางด้านลีลาการใช้ภาษา ผู้เขียนถ่ายทอดเรื่องราวด้วยภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย โดยการใช้ประโยคสั้นกระชับ การเลือกสรรคำบาง ตอนสามารถสร้างอารมณ์สะเทือนใจให้ผู้อ่าน เช่น

“...เหงื่อย้อยเข้าตาจนแทบปราแล้วไหลผ่านลงมาตามร่องแก้ม รู้สึกอุ่นเป็นทางไม่ผิดกับตอนน้ำตาไหลเลย...หรือมันจะเป็น น้ำตาจริง ๆ ครุ่นทีปล่อยให้ผมนั่งอยู่ในห้องนั้นคนเดียว มันทำให้ผมเจ็บเหงาทั้ง ๆ ที่ด้านตรงข้ามยังคงแข็งแช่ด้วยเสียงคุย เสียงเลื่อน เก้าอี้และเสียงพิมพ์ดีดของครู ความเหงามันคงไหลมาจากหัวใจมันจึงเหงาได้เพียงนี้ เวลาเคลื่อนผ่านไปช้า ๆ ค่อย ๆ กัดเซาะหัวใจของ ผมทีละน้อย ๆ

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นทำให้เข้าใจถึงความรู้สึกของเด็กเล็ก ๆ ที่ถูกกล่าวหาด้วยข้อหาที่ร้ายแรง ความอ้างว้างโดดเดี่ยวที่จะต้อง ต่อสู้กับเรื่องที่เกิดขึ้นตามลำพังทำให้เกิดความหวาดเหว่ เหงาเล็ก

“...ผมติดค้างครุ่นทีอยู่อีก ๓ ที ก้นของผมไม่สามารถรับไม้เรียวที่ครูหวดลงมาสุดแรงได้ แต่ละทีที่ครูฟาดมันลงมาให้ผม แสนจะเจ็บปวดรวดร้าว เจ็บจนผมลืมความแสบหัวในท้องเสียหมด แรงฟาดสามทีที่ซ้ำซ้อนลงบนบริเวณใกล้เคียงกันทำให้ก้นของผม บวมซ้ำ จนแค่เอามือลูบผ่านก็เจ็บสะท้อนถึงในอกทีเดียว...”

เป็นตัวอย่างของการใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่สามารถเข้าถึงความรู้สึกเจ็บปวดทางกายของตัวละครได้ชัดเจน

นอกจากนี้ในบางตอนมีการใช้ภาษาในเชิงสัญลักษณ์ในลักษณะที่เป็นปรพากย์เพื่อต้องการสื่อเน้นย้ำบางอย่าง เช่น

...ผมนั่งงอแง มือทั้งสองกดท้องด้วยหวังว่าถ้ามันแบนแฟบ อาจจะช่วยให้คลายความทิวลงได้บ้าง ร่างของผมหดสั้นลง กว่าเดิม ในขณะที่ครุ่นทีและก้านนดูสูงใหญ่ขึ้นทุกที

คำว่า “หดสั้น” ในที่นี้หมายถึง ความรู้สึกของผู้ที่อยู่ในสถานภาพที่เป็นรองและตกอยู่ในความกลัวเกรงการถูกคุกคาม

คำว่า “สูงใหญ่” หมายถึง กิริยาอาการของผู้ที่เหนือกว่าในทุก ๆ ด้าน การใช้ภาษาที่ต้องตีความในบางตอนจะสร้างอารมณ์ ความรู้สึกได้ดีกว่าการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา

เรื่องสั้นเรื่อง “นกเขาเถื่อน” สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยในปัจจุบันดูจะเป็นสังคมแห่งการ “กล่าวโทษ” โดยขาดพิจารณาและ เหตุผล ยึดเอาความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง ซึ่งผลอาจก่อให้เกิดความผิดทางใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่ถ้าคนในสังคมมีใจเป็นธรรม ไม่ด่วน ตัดสินใครคนใดคนหนึ่งว่าเขาเป็นผู้ผิดเสียตั้งแต่ต้น สังคมไทยก็คงเป็นสังคมที่มีแต่ความเอื้ออาทรและคนในสังคมจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมี ความสุข

ชฎารัตน์ สุนทรธรรม

ใบตรวจสอบหลักการเขียนวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม

ประเด็นตรวจสอบ	คำตอบ	ประโยชน์
๑. ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องและโครงเรื่องคร่าวๆ	✓	เพื่อให้เข้าใจภาพรวมได้ดียิ่งขึ้น
๒. บอกวิธีการเปิดเรื่องและการแนะนำตัวละครที่เป็นตัวหลักในการดำเนินเรื่อง		
๓. บอกเล่าปมปัญหา ความขัดแย้ง จุดวิกฤตของเรื่อง และการคลี่คลายเรื่อง		
๔. นำเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องโดยยกตัวอย่าง เหตุการณ์และบทประพันธ์มาประกอบให้เห็นชัดเจน		
๕. วิเคราะห์ตัวละครจากพฤติกรรมหรือสถานการณ์ต่างๆ ในเรื่อง		
๖. บรรยายฉากสมจริงตามเหตุการณ์ในเรื่อง		
๗. ชี้ให้เห็นข้อน่าสังเกตจากบทสนทนาของตัวละครสำคัญ		
๘. ตั้งข้อสังเกตด้านการใช้อรรถาธิบายที่ผู้แต่งใช้เพื่อสร้างอารมณ์สะท้อนใจและสะท้อนความรู้สึกของตัวละคร		
๙. สรุปด้วยการสะท้อนคุณค่า แสดงอารมณ์ความรู้สึก ความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ		
๑๐. เชื่อมโยงการนำคุณค่าข้อคิดไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน		

กิจกรรมที่ ๒ เรื่อง “ก้าวแรกสู่การวิจารณ์งานเขียน”

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นเรื่อง “ขาซ้ายของแม่” แล้วเขียนวิเคราะห์วิจารณ์ตามหัวข้อที่กำหนด

ขาซ้ายของแม่

ศิลา โคมฉาย

๑. “เป็นอย่างไรบ้างลูก สบายดีหรือ....?” จดหมายของแม่เริ่มขึ้นง่ายๆ ไม่มีแบบแผน เหมือนเป็นการผลักบานประตูเข้ามาถามไถ่ แทนที่จะเป็นตัวหนังสือโยเยแฉาวคล้อยรั้วไม้ไผ่ๆ กันว้าวควาย หมึกลูกกลิ้งซึมแข็งเป็นก้อนตรงหัวตัว “ง.จุ” และเปื้อนเป็นคราบสีน้ำเงินหลายแห่ง บางทีผมรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงนั้นจริงๆ แผลวเบานุ่มนวลราวการตกทายของหยาดฝน เริ่มโปรยปรายจากเบื้องบน สัมผัสไปไม้ อ่อนโยนและเย็นชื่น ปลายปากกากดทับ เส้นหมึกจนด้านหลังกระดาษปรูเป็นรอยนูน ตัวสะกดผิดๆ ถูกๆ บอกให้รู้ถึงความพยายาม ปากกาในปลายนิ้วคงขยับแล้วขยับอีก ผ่อนคลายอาการเมื่อยเกร็ง เสียเวลากับหนังสือตัวโตๆ เพียงค่อนหน้ากระดาษครึ่งค่อนวัน... กว่าสิบปีของการจากบ้านสู่กรุงเทพฯ ผมจำได้ว่าแม่เขียนจดหมายถึงไม่เกิน ๓ ฉบับ ทั้งหมดเป็นหน้าที่ของพ่อหรือพี่สาว เย็นวานเมื่อกลับจากทำงาน ผมพบจดหมายของสีฟ้ามีรอยยับอยู่บนโต๊ะ หยิบขึ้นมาดูต้องฉงนจนจึกขมวดกับปลายมือไม่คุ้นเคย พลิกหาที่อยู่ของผู้ส่งไม่มี ดูตราประทับบนแสตมป์ถึงรู้ว่ามาจากบ้าน แต่นั่นยังไม่ทำให้ผมคิดว่าเป็นจดหมายแม่ ผมบอกความรู้สึกตัวเองไม่ถูก ควรเรียกว่าอะไร เมื่อความดีใจเจือเป็นกระสายอยู่ในความสะเทือนใจ “เกือบปีหนึ่งแล้วที่แม่ไม่รู้ข่าวของลูกเลย” ชายหนุ่มเมื่อ ๒๘ ปีก่อน ผ่านมาทางหญิงชราวัย ๕๔ ปี ในวันนี้กาลเวลาเนิ่นนานนัก นานจนบางทีภาพผ่านแห่งชีวิต ความหวานชื่น สนุกสนาน ความเศร้า ว้าวเหว เหงา ซึ่งสะสมเข้าไว้ ซ้อนทับเป็นม่านหนา บดบังเยื่อใยให้เลือนลาง เป็นคล้ายธารน้ำจากพรางแหล่งกำเนิดรินไหล	มีอาจหวนคืน จวบจนถูกแปรเปลี่ยนเป็นละอองไอ.... มันช่างน่าหวาดหวั่นจนใจหวิว..... บรรทัดต่อไป เต็มไปด้วยความรู้สึก บอกเล่าความห่วงใยยืดยาวและกวานไปมาประสาแม่อย่างเคย เหมือนกับที่เคยฝากข้อความในจดหมายของพี่สาว หรือคำฝากกับญาติพี่น้องซึ่งเข้ากรุงเทพฯ สภาพทางบ้านไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก เรื่องของน้องสาวตกลงจะแต่งงาน ประวัติคร่าวๆ ของว่าที่ลูกเขย แล้วลงท้ายด้วยเรื่องของตัวแม่เองเกี่ยวกับสุขภาพหัววนๆ และคลุ้มเครือ ๒. ภาพคำนิ่งเบื้องหน้ากระดาษขาวซีดออกเหลือง เผยให้เห็นหญิงร่างท้วมเจ้าเนื้อ ค่อนข้างเตี้ย มือหยาบหนา นิ้ววอบสั้น รอยแผลเป็นแนวนูนพาดทาบอยู่หลายแนว ข้อมนิ้วแตกแยกเป็นร่องลึกดังรอยจารึกประวัติชีวิตอันยาวนาน แผลวทางให้ลูก ๖ คนก้าวไปข้างหน้า บนโบหน้า รื้อรอยของกาลเวลาลากผ่านเกิดร่องหล่ม ดวงตาสีน้ำตาลอ่อนละมุน ซ่อนเร้นความทรหดและทุกข์ท้อเอาไว้มิดชิด ไม่เคยเผยออกมาแม้ทางน้ำเสียง ความซรากัดกร่อนบนท่อนร่างกายให้อ่อนล้าลง เส้นผมเปลี่ยนสีไปจนเห็นชัดในครั้งสุดท้ายที่ผมได้พบแม่ “ทำไมมานานี้?” แม่ไม่อาจซ่อนความปิติ เมื่อผมพาว่าที่ลูกสะใภ้ไปกราบเป็นครั้งแรก ขณะผมงงันกับขาข้างซ้ายของแม่ “ฝนซุก สัมลูกลูกไม่มี” แม่พยายามหัดหาเหยียดตรงตามสบายสู่ทำนั่งสุภาพ เมื่อคนรักของผมขยับเข้าใกล้ กว่าจจะแล้วต้องเปลือร้องครางออกมา ๒-๓ ครั้ง และใช้มือช่วยดึงขึ้น “ขาแม่เป็นอะไร?” ผมมิกังวลขึ้นในใจ “ไม่รู้.....บางทีมันขาจนขาแข็งเป็นท่อนไม้ บางทีหัวเข่าล้าอ่อนเหมือนจะพับ” แม่เอามือบีบนิ้วดเบาๆ
--	---

“นานแล้วยัง ผมไม่เห็นรู้เลย” “เป็นมาเกือบปีแล้ว แรกๆ ก็เป็นเหน็บ นานๆ เข้าค่อยซาจนแทบไม่รู้สึกรู้สึ” แม่ตอบด้วยเสียงเรียบๆ ก่อนจะตัดบทพะลังความวิตกเสีย “แต่ไม่เป็นไรหรอก ไม่หนักหนาอะไร แม่ยังไปไหนมาไหนได้” ตอนท้ายของคำพูดบอกให้รู้ถึงงานค้าขายผ้าสำเร็จรูปในตลาดนัด รับจ้างตัดเย็บ หรืองานในนาตามฤดูกาลอย่างไม่เคยเปลี่ยนมายาวนาน “อ้อ! ดูเหมือนจะมีส้มโอหลงตาเด็กๆ อยู่มั้ง.... เดี่ยวแม่จะไปดูให้” แล้วเรื่องก็ถูกเปลี่ยนไป “ไม่ต้องหรอก เดี่ยวผมจัดการเอง” “เฮ้ย....แกไม่รู้รอกว่ามันอยู่ตรงไหน” แม่โบกไม้โบกมือปราม เอามือเหนียวจึกรเย็บผ้าพุงตัวลูกไป ผมมองเห็นชัดในวินาทีนั้น...ขาข้างซ้ายของแม่แข็งทื่อเหมือนต้นไม้ตายซาก ปลายเท้าเบนออกจากตัวดังถูกบิด อาการก้าวเดินจึงต้องใช้ความพยายามและดูเท้าข้างนั้นหนักถ่วง การใช้ขาข้างขวารับน้ำหนักตัวเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เห็นลักษณะของแม่เหมือนคนขาสั้นข้างยาวข้าง โยยกเขยกจนเป็นการลากเสียมากกว่า เพราะเมื่อก้าวเท้าขวา แม่ต้องลากเท้าซ้ายตามชิด ทำอย่างนี้จนผ่านประตูรั้วบ้าน พอถึงร่องน้ำเล็กๆ ระบายน้ำฝนก่อนถึงถนน หยุดคิดเหมือนจะหาวิธีข้าม เหลียวซ้ายมองขวา คว่ำไม้ท่อนหนึ่งยื่นช่วยขาซ้ายจึงโน้มตัวข้ามไป ถนนปากโน้นคือสวนสารพัดนึก พ่อ ครูใหญ่โรงเรียนประชาบาล หอยยปลูกส้มเขียวหวาน ส้มโอ ลางสาด มังคุด เงาะ และอื่นๆ อย่างละชนิดละหน่อย เก็บผลพวงกินในบ้าน และจ่ายแจกตามประสาคนบ้านนอก แม่ผ่านไปถึงประตูรั้วสวน เลื่อนท่อนไม้ไม้ที่สอดไว้กันวัวควาย ขึ้นบนเปิดออก แต่ชั้นล่างสุด สูงจากพื้นขนาดเข้า เป็นไม้ท่อนยาวมัดตายกับหลัก ต้องข้ามไป...เป็นตอนที่ผมจำติดตา แม่ใช้มือสองข้างจับเสาหลักประตูไว้แน่น ออกแรงเกร็งแขนจนก้อนเนื้อปูด เสื่อสีทึมๆ ตรงแผ่นหลังตึงแน่น เอาเท้าขวาปีนป่ายเหนือไม้คั่นประตูชั้นล่างสุด ค่อยๆ โหน ยกร่างท่วมๆ ที่มีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า ๖๐ กก. ขึ้นไป แล้วหย่อนตัวซ้ายๆ ลงอีกด้านหนึ่ง แม่หายไปพักเดียวก็กลับมา ส้มโอ ๕-๖ ลูกอยู่ในวงแขน พอถึงประตูรั้ววางส้มโอลงกับพื้นเตรียมโหนตัวกลับ ผมผุดลุกพุ่งไปหา สุดท้ายจะชนท่อน “แม่ไปหาหมอบ้างแล้วยัง?” ความร้อนรุ่มไม่อาจระงับ ทำให้ผมหลุดคำถามเร็วปรือ	“อ้อ! จะไปทำไมให้เปลืองเงิน คนเฒ่าคนแก่แถวนี้เขาช่วยจับเส้นสาย นวดให้ก็ดีเอง นี่ไม่ได้วนมาหลายวันเลยดูมันแย่น้อย” แม่บ้ายเบี่ยงด้วยน้ำเสียงและสีหน้าปกติ ไม่มีอะไรสลักสำคัญ “น่าจะไปเสียหน่อยหนึ่ง” “แก..อย่าห่วงไปเลย” ๓. สมองผมพล่านไปกับภาพที่ประตูดวงและขาซ้ายถูกลากไปจนตึกต้นพอลับตาลง มันช่างแจ่มชัดและบางครั้งขยายใหญ่จนน่าเกลียด ลากผ่านไปมาอยู่ในห้วงคำนึงเหมือนจะเหยียบบ่าสำนึกส่วนด้านหนาให้ละเลวแล้วจู่ๆ ความอ้างว้างว่าเหวอย่างเดียวกับความรู้สึกต้องออกจากบ้านมาในครั้งแรก กระทบเข้ามาในหัวใจ หอบเอาความหดหู่เข้าห่อหุ้ม ลูกขึ้นอ่านจดหมายข้าสอง ข้าสาม “...แฟนของไอ้แมว คนสงขลา ตอนนี้เป็นทหารยศจ่าสิบเอกอยู่ค่ายกะปงทุ่งสง ทางบ้านเขาเป็นอย่างไรแม่ไม่รู้ เมื่อลูกเลือกแล้วว่าดีแม่ก็ว่าดีและยอมรับ แม่เลี้ยงลูกได้แค่ตอนเป็นเด็ก โตแล้วแม่ไม่มีสิทธิ์...” แม่หมายถึงน้องสาวคนที่ ๔ ของผม รัชราชาการเป็นครูในจังหวัดใกล้เคียง ด้วยสำเนียงคล้ายจะน้อยใจ บางทีน่าจะจะเป็นเช่นนั้นสำหรับหญิงชาวบ้านนอก ไม่มีความรู้ใดๆ นอกจากตัดเย็บเสื้อผ้าให้คนรุ่นเก่า ค้าขาย และทำงานสารพัด กรำชีวิตเนิ่นนาน โถมพุ่มแรงเหนียวหนักจนขาลาก สู้ทนเก็บหอมรอมริบ...ลูก ๔ คน เรียนจบมีงานทำเป็นหลักเป็นฐานกระจัดกระจายไป เหลือยังไม่พ้นอ้อมอกอีก ๒ คน นานนับปีกว่าจะกลับมาให้เห็นหน้า หลายปีเต็มทีที่ไม่ได้พบเจอกันพร้อมหน้า... เด็กๆ ที่เคยเล่นซุกซน ดักปลาตามร่องน้ำยามแม่ดำนำจนหลังขดหลังแข็ง ยืนก้มคู้จนขาตึงขาให้แดดเผาวันแล้ววันเล่า เล่นกันบ้าง ทะเลาะกันบ้าง หรือเมื่อแม่ปั่นจักรยานกลับจากตลาดในยามสายลึงเสื้อผ้าซ้อนตะแกรงท้ายสูงเกินท่วมหัว เหงื่อไทมไปทั้งใบหน้าและเสื้อผ้าเปียกโชก ลูกจอมทโมนกระโจนเข้าแย่งตะกร้ากับข้าว ค้นหาขนมกระจ่ององแ่ง... ใครคิดถึงขาข้างนั้นของแม่บ้าง... ดวงตาของผมพร่ามัวไปด้วยม่านน้ำ คิดถึงวันกลับมาทำงาน สำนึกพอกเอาความตั้งใจว่าจะพาแม่ไปหาหมอเมื่อเก็บเงินได้สักก้อนหนึ่ง ก่อนขึ้นรถแวะไปเยี่ยมพี่สาวในตัวจังหวัด ไล่ถามทุกข์-สุข หลานๆ สองคนกำลังน่ารัก คนโตเพิ่งเข้าโรงเรียน คนรองกำลังชน คนเล็กกำลังรอคิวจะออกมาดูโลกในอีก ๒-๓ เดือนข้างหน้า... แล้วเราก็ไม่ได้เอยถึงขาของแม่สักคำเดียว
---	---

๔.

ผมเตร่อยู่บนบาทวิถีอย่างเลื่อนลอย ข้างหน้าเป็นตลาดสด กลิ่นอับๆ คละคลุ้งไปทั่วบริเวณกว้าง ทางเดินถูกรุกกล้าด้วยเข่ง กระจาดผักสด ผลไม้ ปลาสด-ปลาแห้ง และฝูงแมลงวันเกาะเป็นกลุ่มอยู่ริมแอ่งน้ำคาวปลาแตก อี้อบิวนอนเมื่อคนก้าวผ่าน... เข้าเกินกว่าที่จะเข้าไปนั่งแสร้งกับโต๊ะทำงาน ไม่มีอารมณ์สรวลเสเฮฮากับใคร

“วันนี้รวย... วันนี้รวย” หูผมประหลาด สามารถกลั่นกรองเอาเสียง ประสมประสานตะโกนโหวกเหวกสับสนออกไป เหลือไว้เพียงเสียงผู้หญิง คนหนึ่ง

ผมอาจจะเคยคิดเพิ่มรายได้ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นไปได้ยากและ พอลจะมีทาง แต่ไม่เคยคิดถึงสิ่งที่หยุดยั้งผมจนยืนตัวแข็งในขณะนี้แม้สัก เพียงเสี้ยวธุลี

“ผมน่าจะมีเงินสักก้อน....” ความคิดนี้ถูกกระตุ้นขึ้นอย่างฉับพลัน เหมือนหิ้งห้อยกะพริบเปล่งแสงวาววามในคืนมืด

การเป็นพนักงานแผนการเงินของบริษัทใหญ่โต ผมมีเงินเดือนกว่า แปดพันบาท เจียดเก็บสักกระยะหนึ่งน่าจะพอสำหรับรักษาขาของแม่ได้ ถ้า จะแก้ตัวมีข้ออ้างสารพัด แต่ความจริงต้องยอมรับอย่างจ้านนคือผมแทบ ไม่ได้คิดถึงเรื่องนี้อีก และเมื่อคิด มันก็มักอยู่หลังความจำเป็นอย่างอื่น ๆ ที่ผ่าน เข้ามา ตราบเมื่อได้รับจดหมาย.....

รายจ่ายประจำในแต่ละเดือนไม่มากนัก แต่ข้อเรียกร้องของคนรักทำให้ผมอ่อนยวบเหมือนดินเหนียวกลางฝน การตกลงใจจะใช้ชีวิตร่วมกันใน อีกปีหรือสองปีข้างหน้า เราจำเป็นต้องมีหลักฐาน ข้าราชการคนสวย ซี. ๔ อย่างเธอ ไม่ควรจะน้อยหน้าใคร ทุกอย่างจึงเป็นไปแล้วและไม่อาจ เปลี่ยนแปลงได้ในเวลานี้

แשרมือสองพันบาทของผมและเธอสองมือต่อเดือน เตรียมไว้ดาวน์ บ้านเล็กๆ สักหลัง หม้อหุงข้าว กระทะไฟฟ้า ชุดหม้อเคลือบลายงามบ่งถึง รสนิยม ต้องผ่อนส่ง เธอเข้ามาร่วมจัดการเงินเดือนจนผมถูกพันธนาการ แน่นหนา

เพียงแค่เห็นดวงหน้าและแววสุกใสด้วยประกายแห่งความรักใน ดวงตา ใจที่เปี่ยมด้วยรสหวานชื่น มีความหวังเจิดจรัสที่ผมยินยอมพร้อมใจ

เดือนต่อเดือน ชีวิตถูกขังไว้ในกรอบ มีรูปพอหายใจ ไม่กว้างพอ กระโดดโลดเต้นไปสู่สิ่งจำเป็นอื่นๆ อันดั่งบรองลงไป

“ผมน่าจะมีเงินสักก้อน... แม่มันจะเป็นสิ่งไม่อาจหวังได้” ผมเริ่มคิด อย่างลึนคิดและเพื่อฝัน ก่อนจะเดินคอดกเข้าที่ทำงาน

๕.

คลีกระดาชบรรจตุว์อักษรโย้ย้อ อ่านบททวนอีกครั้งก่อนจะตอบ จดหมาย ความตื่นตันเคลื่อนไหวมาอุดแน่นลำคอจนต้องกลักริ้น ความหวังหา ข้างเป็นสายใยแน่นหนา ในดวงใจของแม่คงจะลักทอสิ่งนี้ไปถึงลูกไม่รู้ ลึนสุด แม้กับผมซึ่งไม่ใช่เด็กขวยเล็ก ๆ ที่แม่ต้องพะเน้าพะนอต่อไปอีกแล้ว

“...สำหรับแม่สบายดี พักนี้เพียงแค่ว่าปวดบ่อยๆ ขึ้น แต่ไม่เป็นไร หรือหอก แม่ให้เขานวดบ่อยๆ แก่ไม่ต้องเป็นห่วง...”

ดวงตาผมพราวเลื่อนไป วินาทีนี้ ความยาวของแถวอักษรในบรรทัดได้ แปรเป็นสไลด์ตึ๊งจางสาด

วางกระดาช และจับปากกาขึ้นมา สะบัดหัวไล่ความสับสน กลับเขียน อะไรไม่ได้เลย นอกจากคำขึ้นต้น

“กราบเท้าคุณแม่ที่เคารพ...”

ผมจะเริ่มต้นอย่างไรดี มือจับปากกาสั่นตึก ในช่องกะโหลกปรากฏ ตัวอักษรมากมายเหลือเกิน ล้วนแต่เสียดแทงเย้ยหยัน

“กราบเท้าคุณแม่... ไซซี กราบเท้าคุณแม่แต่เป็นข้างซ้ายนะ โปรดเถิด... อย่าเป็นอะไรให้มากกว่านี้ ถ้าโชคช่วยจะรีบมารักษา”

ผมให้สัญญา!

จากหนังสือเรื่อง *ครอบครัวกลางถนน*
วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนของประเทศไทย
ประจำปี พ.ศ.๒๕๓๖ ของ ศิลา โคมฉาย

บทวิเคราะห์วิจารณ์ เรื่อง “ชาซ้ายของแม่”

๑. แก่นเรื่อง

.....

.....

.....

๒. โครงเรื่อง

.....

.....

.....

๓. เนื้อเรื่อง

.....

.....

.....

๔. ตัวละคร

.....

.....

.....

๕. ฉาก

.....

.....

.....

๖. บทสนทนา

.....

.....

.....

๗. คุณค่าวรรณกรรม

๑) ด้านเนื้อหา

.....

.....

.....

๒) ด้านวรรณศิลป์

.....

.....

.....

๓) ด้านสังคม

.....

.....

.....

.....

.....

สิ่งที่นักเรียนคิดว่าทำได้ดีแล้ว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สิ่งที่นักเรียนคิดว่าควรปรับปรุง / พัฒนา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ ๓ เรื่อง “เพาะบ่มความคิด”

คำชี้แจง ให้นักเรียนเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม

แนวทางการพัฒนา ทักษะการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม

"Books are the quietest
and most constant of friends;
they are the most accessible
and wisest of counsellors,
and the most patient of teachers."

Charles William Eliot

"หนังสือเป็นเพื่อนที่เงียบและมั่นคงมากที่สุด
เป็นที่ปรึกษาที่เข้าถึงได้ง่ายและรอบรู้ที่สุด
และเป็นครูที่อดทนที่สุด"

ชาร์ล วิลเลียม อีเลียต (Charles William Eliot)
อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

"I read my eyes out and can't read half enough.
The more one reads the more one sees we have to read."

John Adams

"ฉันจ่อจ้องกับการอ่านหนังสือและอ่านไม่เคยพอ
ยิ่งคนเราอ่านหนังสือมากเท่าไร เราก็มองเห็นว่าเราจำเป็นต้องอ่านมากเท่านั้น"
จอห์น แอดัมส์ (John Adams) อดีตประธานาธิบดีสหรัฐฯ

"No matter what his rank or position may be,
the lover of books is the richest and the happiest of the children of men."

J.A. Langford

"ไม่ว่าจะรวยแค่ไหน หรืออยู่ในตำแหน่งใด
หนอนหนังสือคือคนที่ร่ำรวยที่สุดและมีความสุขที่สุดในโลก"

โดย เจ เอ แลงฟอร์ด (J.A. Langford) นักประพันธ์

คำคมจาก <http://highlight.kapook.com/view/99318>